

**การจัดการองค์ความรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม:
กรณีศึกษา การทำขันลงหินของชุมชนบ้านบุ**
**A Management of Intangible Cultural Heritage: A Case study of Stone
Polished Bronze the Making of the Banbu Community**

กษิด์เดช เนืองจำนงค์*
Kasidesh Nerngchamnon*

รับบทความ : 26 พฤษภาคม 2562 / แก้ไขบทความ : 17 ตุลาคม 2562 / ตอบรับการตีพิมพ์ : 12 พฤศจิกายน 2562

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการองค์ความรู้การทำขันลงหินและเสนอแนะแนวทางการจัดการองค์ความรู้การทำขันลงหินของชุมชนบ้านบุ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 3 กลุ่ม คือ 1) ผู้สืบทอด 2) ผู้นำชุมชน และ 3) คนในผลการศึกษาพบว่า ชุมชนบ้านบุมีการจัดการองค์ความรู้การทำขันลงหิน 5 กระบวนการตามกรอบแนวคิดการจัดการความรู้ กล่าวคือ 1) การบ่งชี้ความรู้ 2) การสร้างและแสวงหาความรู้ 3) การจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ 4) การแลกเปลี่ยนความรู้ และ 5) การประยุกต์ใช้ความรู้ ซึ่งองค์ความรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำขันลงหินส่วนใหญ่เป็นองค์ความรู้ฝังลึก และมีมาตรการสงวนรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและสร้างองค์ความรู้ ๆ ให้เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาผ่านการจัดกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ หนังสือ แผ่นพับ การประชุม การเสวนา การสาธิต การสนทนา การจัดนิทรรศการ เป็นต้น ผลการศึกษายังให้ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดการองค์ความรู้การทำขันลงหินของชุมชนบ้านบุ ควรมีบุคคล/หน่วยงาน เข้ามาช่วยในการจัดการองค์ความรู้ สนับสนุน ส่งเสริมในด้านต่าง อาทิ ด้านงบประมาณ ด้านการพัฒนาต่อยอด ตลอดจนการใช้เทคโนโลยีเข้ามาสนับสนุนในการจัดการองค์ความรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : การจัดการองค์ความรู้ มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ขันลงหิน

Abstract

The purpose of this research was to study the knowledge management, the cognitive function and the cognitive knowledge management. Data were collected from 3 groups of stakeholders: 1) cultural bearers, 2) community leaders and 3) insider. The study indicated that there are 5 processes of knowledge management framework as follows: 1) knowledge of identification 2) knowledge of creation and acquisition 3) knowledge of storage and access 4) knowledge of sharing and 5) knowledge of application. The knowledge of heritage, cultural wisdom, and the cognitive process is mostly buried deep. Conservation of the

* คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

* Faculty of Education, Bansomdejchaopraya Rajabhat University

research also provided suggestions for the management of the cognitive knowledge of cultural heritage and knowledge creation and constantly taking place through activities such as books, leaflets, conferences, seminars, demonstrations, discussions, exhibitions etc. There should be individuals / agencies to assist in the management of knowledge, support in various aspects such as budget, development and technology to support the sustainable intangible cultural heritage.

Keywords : Knowledge Management, Intangible Cultural Heritage, Stone Polished

บทนำ

การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมในช่วงก่อนทศวรรษ 1980 นักจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมมุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้เป็นหลักและยังไม่ได้ตระหนักถึงการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (ธนิศ เลิศชาญฤทธ์, 2559, น. 28) จนกระทั่งในปีพ.ศ. 2546 องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (The United Nations Educational Scientific and Cultural Organization) หรือองค์การยูเนสโก (UNESCO) ได้ประกาศอนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Convention for the Safeguarding of Intangible Cultural Heritage) โดยเนื้อหาสาระสำคัญของอนุสัญญานี้บ่งชี้ว่ามุ่งเน้นการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมในระดับท้องถิ่น ระดับชาติและระดับนานาชาติโดยตระหนักถึงบทบาทสำคัญของชุมชน (Community) ในการมีส่วนร่วมกับการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ที่ชุมชนได้มีการยึดถือและปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2559, น. 61) ซึ่งในปัจจุบันประเทศไทยได้ให้ความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้และได้ดำเนินการมาตรการต่าง ๆ อาทิ การเข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกในอนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ขององค์การยูเนสโก การออกพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมพ.ศ. 2559 การสำรวจและการจัดเก็บข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการจัดกิจกรรมส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและการประกาศขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในระดับชาติ เป็นต้น

ชุมชนบ้านบุเป็นชุมชนโบราณตั้งอยู่บริเวณริมคลองบางกอกน้อยฝั่งใต้ บริเวณด้านหลังสถานีรถไฟบางกอกน้อยถึงบริเวณวัดสุวรรณารามราชวรวิหาร ซึ่งบรรพบุรุษของชาวบ้านบุเป็นชาวกรุงศรีอยุธยาที่ได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานภายหลังจากเสียกรุงศรีอยุธยาเมื่อปี พ.ศ. 2310 และเป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีการสืบทอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำขันลงหินหรือขันบุมาแต่ครั้งโบราณจนกลายเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมอันโดดเด่นและทรงคุณค่าอย่างยิ่งในการสงวนรักษาให้คงอยู่ในการนี้กรมส่งเสริมวัฒนธรรมกระทรวงวัฒนธรรมจึงได้ดำเนินการประกาศขึ้นทะเบียนให้การทำขันลงหินเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติประจำปี พ.ศ. 2555 สาขางานช่างฝีมือดั้งเดิม เนื่องจากมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมประเภทนี้กำลังมีแนวโน้มที่จะสูญหายเนื่องจากขาดผู้สืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2560, น. 58) ประกอบกับกระแสในยุคโลกาภิวัตน์ ไหลบ่าเข้ามาแทนที่และเกิดการแพร่กระจายไปทั่วทุกมุมโลกทำให้วัฒนธรรมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วนอกจากนี้ยังพบว่า การทำขันลงหินกำลังกลายเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่ได้รับความนิยมลดน้อยลงอย่างเห็นได้ชัดจน มีแนวโน้มว่างานช่างฝีมือดั้งเดิมประเภทนี้กำลังจะสูญหายไปจากสังคมไทย ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัย จึงสนใจศึกษาในประเด็นของการจัดการองค์

ความรู้รุดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำชันลงหินของชุมชน บ้านบุ ซึ่งเป็นมาตรการหนึ่งที่จะช่วยในการสงวนรักษาองค์ความรู้รุดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติให้คงอยู่สืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการองค์ความรู้การทำชันลงหินจากกรณีศึกษาชุมชนบ้านบุ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการองค์ความรู้การทำชันลงหินของชุมชนบ้านบุ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเน้นการศึกษาภาคสนาม (Field Research) กลุ่มตัวอย่างเป็นประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาจำนวน 3 กลุ่ม จำนวน 69 คน โดยผู้วิจัยได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงในลักษณะคุณภาพที่สามารถให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการศึกษาจำนวน 100% กล่าวคือ กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการองค์ความรู้รุดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำชันลงหินของชุมชนบ้านบุ จำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้สืบทอด จำนวน 6 คน กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 9 คน และกลุ่มคนใน จำนวน 54 คน โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาดังต่อไปนี้

- 1) ศึกษาค้นคว้าข้อมูลและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจากข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากแหล่งข้อมูลต่าง เช่น หนังสือ วิจัย วิทยานิพนธ์ บทความ เอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดและวิเคราะห์ข้อมูล

- 2) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารมาสร้างเป็นแบบสอบถามกึ่งสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่าง

- 3) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) และใช้แบบสอบถามซึ่งแบ่งกลุ่มของผู้ตอบแบบสอบถามออกเป็น 3 กลุ่ม โดยแบบสอบถามแบ่งเป็นออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการองค์ความรู้การทำชันลงหินกรณีศึกษาชุมชนบ้านบุ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร และส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคข้อเสนอแนะและแนวทางการจัดการองค์ความรู้การทำชันลงหินของชุมชนบ้านบุ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร

- 4) ลงพื้นที่ภาคสนาม (Field Research) เพื่อเก็บข้อมูลการจัดการองค์ความรู้รุดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม กรณีศึกษาการทำชันลงหินของชุมชนบ้านบุ โดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ตลอดจนใช้อุปกรณ์การเก็บข้อมูลภาคสนาม เช่น กล้องถ่ายภาพ อุปกรณ์บันทึกเสียง และสมุดจดบันทึก

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากข้อมูลภาคสนามมารวบรวมและทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติเป็นคำร้อยละประกอบการพรรณนาผลการศึกษา

ผลการวิจัย

1. การจัดการองค์ความรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำชันลงหินของชุมชนบ้านบุ

1.1 การบ่งชี้ความรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำชันลงหิน

จากการศึกษาการบ่งชี้ความรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำชันลงหินของชุมชนบ้านบุ โดยรวมพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ จำนวน 45 คน (ร้อยละ 65.22) ระบุว่าชุมชน มีการบ่งชี้ความรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำชันลงหิน และตอบว่าไม่มีการบ่งชี้ความรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำชันลงหิน จำนวน 24 คน (ร้อยละ 34.78) นอกจากนี้ผลการศึกษาการมีส่วนร่วม ในการบ่งชี้ความรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำชันลงหินของชุมชนบ้านบุโดยรวม (ตารางที่ 2) พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ จำนวน 34 คน (ร้อยละ 75.56) คือ ผู้สืบทอดจำนวน 29 (ร้อยละ 64.44) คือ ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 20 คน (ร้อยละ 44.44) คือ ผู้นำชุมชนจำนวน 21 คน (ร้อยละ 24.44) คือ ครู-อาจารย์/นักวิชาการและอื่น ๆ 2 คน (ร้อยละ 4.44) เมื่อพิจารณาตามกลุ่มตัวอย่างพบว่า กลุ่มผู้สืบทอดจำนวน 4 คน (ร้อยละ 100.00) คือ ผู้สืบทอดจำนวน 3 คนเท่ากัน (ร้อยละ 75.00) คือ ปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำชุมชน และจำนวน 2 คน (ร้อยละ 50.00) คือ ครู-อาจารย์/นักวิชาการกลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 4 คน (ร้อยละ 80.00) คือ ผู้สืบทอดจำนวน 3 คนเท่ากัน (ร้อยละ 60.00) คือ ปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำชุมชน จำนวน 2 คนเท่ากัน (ร้อยละ 40.00) คือ ครู-อาจารย์/นักวิชาการและบุคคลอื่น ๆ กลุ่มคนใน จำนวน 26 คน (ร้อยละ 72.22) คือ ผู้สืบทอดจำนวน 23 คน (ร้อยละ 63.89) คือ ปราชญ์ชาวบ้านจำนวน 14 คน (ร้อยละ 38.89) คือ ผู้นำชุมชน และจำนวน 7 คน (ร้อยละ 19.44) คือ ครู-อาจารย์/นักวิชาการ

ตารางที่ 1 จำนวนร้อยละของการบ่งชี้ความรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำชันลงหิน

ชุมชนของท่านมีการบ่งชี้ความรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำชันลงหินหรือไม่	กลุ่มผู้สืบทอด (N=6)		กลุ่มผู้นำชุมชน (N=9)		กลุ่มคนใน (N=54)		รวม (N=69)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มี	4	66.67	5	55.56	36	66.67	45	65.22
ไม่มี	2	33.33	4	44.44	18	33.33	24	34.78

ตารางที่ 2 จำนวนร้อยละของบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมในการบ่งชี้ความรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำชันลงหิน

บุคคลกลุ่มใดที่เข้ามามีส่วนร่วมในการบ่งชี้ความรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำชันลงหิน	กลุ่มผู้สืบทอด (N=4)		กลุ่มผู้นำชุมชน (N=5)		กลุ่มคนใน (N=36)		รวม (N=45)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ผู้สืบทอด	4	100.00	4	80.00	26	72.22	34	75.56
ปราชญ์ชาวบ้าน	3	75.00	3	60.00	23	63.89	29	64.44
ผู้นำชุมชน	3	75.00	3	60.00	14	38.89	20	44.44
ครู-อาจารย์/นักวิชาการ	2	50.00	2	40.00	7	19.44	11	24.44
อื่น ๆ	-	-	2	40.00	-	-	2	4.44

ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

1.2 การสร้างและแสวงหาความรู้รศกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำชันลงหิน

จากการศึกษาการสร้างและแสวงหาความรู้รศกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม การทำชันลงหิน ของชุมชนบ้านบุโดยรวม (ตารางที่ 3) พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จำนวน 60 คน (ร้อยละ 86.96) ตอบว่าชุมชนมีการสร้าง และแสวงหาความรู้รศกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำชันลงหิน และตอบว่าไม่มี การสร้างและแสวงหาความรู้รศกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำชันลงหิน จำนวน 9 คน (ร้อยละ 13.04) นอกจากนี้ผลการศึกษาวิธีการสร้างและแสวงหาความรู้รศกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำชันลงหิน ของชุมชนบ้านบุโดยรวม (ตารางที่ 4) พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ จำนวน 52 คน (ร้อยละ 86.67) คือ การสนทนา จำนวน 50 (ร้อยละ 83.33) คือการประชุม/สัมมนา จำนวน 35 คน (ร้อยละ 58.33) คือ การฝึกอบรม จำนวน 29 คน (ร้อยละ 48.33) คือการระดมสมอง จำนวน 21 คน (ร้อยละ 35.00) คือการ เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงด้วยการลงมือปฏิบัติจำนวน 20 คน (ร้อยละ 33.33) คือ การจัดทำแผนที่ความรู้ เมื่อพิจารณาตามกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มผู้สืบทอด จำนวน 6 คนเท่ากัน (ร้อยละ 100.00) คือ การประชุม/ สัมมนาและการสนทนา จำนวน 5 คน (ร้อยละ 83.33) คือการระดมสมอง จำนวน 2 คนเท่ากัน (ร้อยละ 33.33) คือ การจัดทำแผนที่ความรู้และการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงด้วยการลงมือปฏิบัติ จำนวน 1 คน (ร้อยละ 16.67) คือ การฝึกอบรมกลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 8 คน (ร้อยละ 88.89) คือการประชุม/สัมมนา จำนวน 7 คน (ร้อยละ 77.78) คือการสนทนา จำนวน 5 คน (ร้อยละ 55.56) คือ การจัดทำแผนที่ความรู้ จำนวน 4 คนเท่ากัน (ร้อยละ 44.44) คือ การระดมสมองและการฝึกอบรม จำนวน 2 คน (ร้อยละ 22.22) คือ การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงด้วยการลงมือปฏิบัติกลุ่มคนใน จำนวน 39 คน (ร้อยละ 86.67) คือ การสนทนา จำนวน 36 คนเท่ากัน (ร้อยละ 80.00) คือ การประชุม/สัมมนาและการจัดทำแผนที่ความรู้ จำนวน 30 คน (ร้อยละ 66.67) คือการฝึกอบรม จำนวน 20 คน (ร้อยละ 44.44) คือ การระดมสมอง จำนวน 17 คน (ร้อยละ 37.78) คือ การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงด้วยการลงมือปฏิบัติ

ตารางที่ 3 จำนวนร้อยละของการสร้างและแสวงหาความรู้รศกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำชันลงหิน

ชุมชนมีการสร้างและแสวงหา ความรู้รศกภูมิปัญญาทาง วัฒนธรรมการทำชันลงหิน หรือไม่	กลุ่มผู้สืบทอด (N=6)		กลุ่มผู้นำชุมชน (N=9)		กลุ่มคนใน (N=54)		รวม (N=69)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มี	6	100.00	9	100.00	45	83.33	60	86.96
ไม่มี	-	-	-	-	9	16.67	9	13.04

ตารางที่ 4 จำนวนร้อยละของวิธีการสร้างและแสวงหาความรู้รศกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำชันลงหิน

ชุมชนมีการสร้างและแสวงหา ความรู้รศกภูมิปัญญาทาง วัฒนธรรมการทำชันลงหินด้วย วิธีการใดบ้าง	กลุ่มผู้สืบทอด (N=6)		กลุ่มผู้นำชุมชน (N=9)		กลุ่มคนใน (N=45)		รวม (N=60)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การประชุม/สัมมนา	6	100.00	8	88.89	36	80.00	50	83.33
การฝึกอบรม	1	16.67	4	44.44	30	66.67	35	58.33
การจัดทำแผนที่ความรู้	2	33.33	5	55.56	36	80.00	43	71.67
การระดมสมอง	5	83.33	4	44.44	20	44.44	29	48.33
การสนทนา	6	100.00	7	77.78	39	86.67	52	86.67
การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ด้วยการลงมือปฏิบัติ	2	33.33	2	22.22	17	37.78	21	35.00
อื่น ๆ	-	-	-	-	-	-	-	-

ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

1.3 การจัดเก็บและการเข้าถึงความรู้รศกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำชันลงหิน

จากการศึกษาการจัดเก็บและการเข้าถึงความรู้รศกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำชันลงหินของชุมชนบ้านบุ โดยรวม (ตารางที่ 5) พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ จำนวน 62 คน (ร้อยละ 89.86) ตอบว่าชุมชนมีการจัดเก็บและการเข้าถึงความรู้รศกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำชันลงหิน และตอบว่าไม่มีการจัดเก็บและการเข้าถึงความรู้รศกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำชันลงหิน จำนวน 7 คน (ร้อยละ 10.14) นอกจากนี้ ผลการศึกษาวิธีการจัดเก็บความรู้รศกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำชันลงหินของชุมชนบ้านบุโดยรวม (ตารางที่ 6) พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ จำนวน 56 คนเท่ากัน (ร้อยละ 90.32) คือ หนังสือและแผ่นพับ จำนวน 50 คน (ร้อยละ 80.65) คือ เอกสาร จำนวน 48 คน (ร้อยละ 77.42) คือ ภาพถ่าย จำนวน 43 คน (ร้อยละ 59.35) คือ เทปบันทึกภาพ/แผ่นบันทึกภาพ (DVD,VCD) และจำนวน 3 คน (ร้อยละ 4.84) คือ อื่น ๆ เมื่อพิจารณาตามกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มผู้สืบทอด จำนวน 6 คน เท่ากัน (ร้อยละ 100.00) คือ หนังสือและแผ่นพับ จำนวน 5 คนเท่ากัน (ร้อยละ 83.33) คือ เอกสารและเทปบันทึกภาพ/แผ่นบันทึกภาพ (DVD,VCD) จำนวน 4 คน (ร้อยละ 66.67) คือ ภาพถ่ายกลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 8 คน (ร้อยละ 88.89) คือ หนังสือ จำนวน 7 คน (ร้อยละ 77.78) คือ ภาพถ่าย จำนวน 5 คน (ร้อยละ 83.33) คือ เทปบันทึกภาพ/แผ่นบันทึกภาพ (DVD,VCD) จำนวน 4 คน (ร้อยละ 44.44) คือ แผ่นพับ จำนวน 3 คน (ร้อยละ 33.33) คือ เทปบันทึกภาพ/แผ่นบันทึกภาพ (DVD,VCD) จำนวน 2 คน (ร้อยละ 22.22) คือ เทปบันทึกเสียง/แผ่นบันทึกเสียง กลุ่มคนใน จำนวน 46 คน (ร้อยละ 97.87) คือ แผ่นพับจำนวน 42 คน (ร้อยละ 89.36) คือ หนังสือ จำนวน 39 คน (ร้อยละ 82.98) คือ เอกสาร จำนวน 37 คน (ร้อยละ 78.72) คือ ภาพถ่าย จำนวน 35 คน (ร้อยละ 74.47) คือ เทปบันทึกภาพ/แผ่นบันทึกภาพ (DVD,VCD) จำนวน 12 คน (ร้อยละ 25.53) คือ เทปบันทึกเสียง/แผ่นบันทึกเสียง ส่วนบุคคลอื่น ๆ ที่ได้ระบุไว้ คือ งานวิจัย (2 คน)

ตารางที่ 5 จำนวนร้อยละของการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ความรู้งานภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำชั้นลงหิน

ชุมชนมีการจัดเก็บและเข้าถึง ความรู้ความรู้งานภูมิปัญญาทาง วัฒนธรรมการทำชั้นลงหินหรือไม่	กลุ่มผู้สืบทอด (N=6)		กลุ่มผู้นำชุมชน (N=9)		กลุ่มคนใน (N=54)		รวม (N=69)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มี	6	100	9	100	47	87.04	62	89.86
ไม่มี	-	-	-	-	7	12.96	7	10.14

ตารางที่ 6 จำนวนร้อยละของวิธีการจัดเก็บความรู้ความรู้งานภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำชั้นลงหิน

ชุมชนของท่านมีการจัดเก็บ ความรู้ความรู้งานภูมิปัญญาทาง วัฒนธรรมการทำชั้นลงหินด้วย วิธีการใดบ้าง	กลุ่มผู้สืบทอด (N=6)		กลุ่มผู้นำชุมชน (N=9)		กลุ่มคนใน (N=47)		รวม (N=62)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
หนังสือ	6	100.00	8	88.89	42	89.36	56	90.32
เอกสาร	5	83.33	6	66.67	39	82.98	50	80.65
แผ่นพับ	6	100.00	4	44.44	46	97.87	56	90.32
ภาพถ่าย	4	66.67	7	77.78	37	78.72	48	77.42
เทปบันทึกเสียง/แผ่นบันทึกเสียง	-	-	2	22.22	12	25.53	14	22.58
เทปบันทึกภาพ/แผ่นบันทึกภาพ (DVD,VCD)	5	83.33	3	33.33	35	74.47	43	69.35
อื่น ๆ	-	-	-	-	3	6.38	3	4.84

ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

1.4 การแลกเปลี่ยนความรู้ความรู้งานภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำชั้นลงหิน

จากการศึกษาการแลกเปลี่ยนความรู้ความรู้งานภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำชั้นลงหินของชุมชนบ้านบุโดยรวม (ตารางที่ 7) พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ จำนวน 62 คน (ร้อยละ 89.86) ตอบว่า ชุมชนมีการเผยแพร่ความรู้ความรู้งานภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำชั้นลงหิน และตอบว่าไม่มีการแลกเปลี่ยนความรู้ความรู้งานภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำชั้นลงหิน จำนวน 7 คน (ร้อยละ 10.14) นอกจากนี้ผลการศึกษาวิธีการแลกเปลี่ยนความรู้ความรู้งานภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำชั้นลงหินของชุมชนบ้านบุโดยรวม (ตารางที่ 8) พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ จำนวน 62 คน (ร้อยละ 100.00) คือ การสาธิต จำนวน 59 คน (ร้อยละ 95.16) คือ การจัดนิทรรศการ จำนวน 29 คน (ร้อยละ 46.77) คือ การบรรยาย/สัมมนา จำนวน 28 คน (ร้อยละ 45.16) คือ การฝึกอบรม และจำนวน 12 คน (ร้อยละ 19.35) คือ จัดหมายข่าว/หนังสือเวียน เมื่อพิจารณาตามกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มผู้สืบทอด จำนวน 6 คนเท่านั้น (ร้อยละ 100.00) คือ การสาธิตและการจัดนิทรรศการ จำนวน 5 คน (ร้อยละ 83.33) คือ การบรรยาย/สัมมนา จำนวน 1 คนเท่านั้น (ร้อยละ 16.67) คือ การฝึกอบรมและจัดหมายข่าว/หนังสือเวียน กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 9 คน (ร้อยละ 100.00) คือ การสาธิต จำนวน 8 คน (ร้อยละ 88.89) คือ การจัดนิทรรศการ จำนวน 7 คน (ร้อยละ 77.78) คือ การบรรยาย/สัมมนา จำนวน 2 คนเท่านั้น (ร้อยละ 22.22) คือ จัดหมายข่าว/หนังสือเวียนและการฝึกอบรม กลุ่มคนใน จำนวน 47 คน (ร้อยละ 100.0) คือ การสาธิต จำนวน 45 คน (ร้อยละ 95.74) คือ การจัดนิทรรศการ จำนวน 25 คน (ร้อยละ 53.19) คือ การฝึกอบรม จำนวน 17 คน (ร้อยละ 36.17) คือ การบรรยาย/สัมมนา จำนวน 9 คน (ร้อยละ 19.15) คือ จัดหมายข่าว/หนังสือเวียน

ตารางที่ 7 จำนวนร้อยละของการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้รศกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำชันลงหิน

ชุมชนมีการจัดเก็บและเข้าถึง ความรู้รศกภูมิปัญญาทาง วัฒนธรรมการทำชันลงหินหรือไม่	กลุ่มผู้สืบทอด (N=6)		กลุ่มผู้นำชุมชน (N=9)		กลุ่มคนใน (N=54)		รวม (N=69)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มี	6	100	9	100	47	87.04	62	89.86
ไม่มี	-	-	-	-	7	12.96	7	10.14

ตารางที่ 8 จำนวนร้อยละของวิธีการแลกเปลี่ยนความรู้รศกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำชันลงหิน

ชุมชนของท่านมีการแลกเปลี่ยน ความรู้รศกภูมิปัญญาทาง วัฒนธรรมการทำชันลงหินด้วย วิธีการใดบ้าง	กลุ่มผู้สืบทอด (N=6)		กลุ่มผู้นำชุมชน (N=9)		กลุ่มคนใน (N=47)		รวม (N=62)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
จดหมายข่าว/หนังสือเวียน	1	16.67	2	22.22	9	19.15	12	19.35
การบรรยาย/สัมมนา	5	83.33	7	77.78	17	36.17	29	46.77
การฝึกอบรม	1	16.67	2	22.22	25	53.19	28	45.16
การจัดนิทรรศการ	6	100.00	8	88.89	45	95.74	59	95.16
การสาธิต	6	100.00	9	100.00	47	100.00	62	100.00
อื่น ๆ	-	-	-	-	-	-	-	-

ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

1.5 การเรียนรู้รศกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำชันลงหิน

จากการศึกษาการเรียนรู้รศกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำชันลงหินของชุมชนบ้านบุ โดยรวมพบว่า (ตารางที่ 9) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ จำนวน 23 คน (ร้อยละ 33.33) ตอบว่าชุมชนมีการเรียนรู้รศกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำชันลงหิน และตอบว่าไม่มีการเรียนรู้รศกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำชันลงหิน จำนวน 46 คน (ร้อยละ 66.67) นอกจากนี้ ผลการศึกษาวิธีการเรียนรู้รศกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำชันลงหินของชุมชนบ้านบุ โดยรวม (ตารางที่ 10) พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จำนวน 15 คน (ร้อยละ 65.22) คือ การศึกษาในระบบจำนวน 10 คน (ร้อยละ 43.48) คือ การศึกษานอกระบบ จำนวน 2 คน (ร้อยละ 8.70) คือ หลักสูตรฝึกอบรม เมื่อพิจารณาตามกลุ่มตัวอย่างพบว่า กลุ่มผู้สืบทอดจำนวน 2 คน (ร้อยละ 100.00) คือ การศึกษาในระบบจำนวน 1 คนเท่านั้น (ร้อยละ 50.00) คือ การศึกษานอกระบบและหลักสูตรฝึกอบรม กลุ่มผู้นำชุมชนจำนวน 2 คน (ร้อยละ 100.00) คือ การศึกษานอกระบบ จำนวน 1 คนเท่านั้น (ร้อยละ 50.00) คือ การศึกษาในระบบและหลักสูตรฝึกอบรม กลุ่มคนในจำนวน 12 คน (ร้อยละ 63.16) คือ การศึกษาในระบบจำนวน 7 คน (ร้อยละ 36.84) คือ การศึกษานอกระบบ

ตารางที่ 9 จำนวนร้อยละของการเรียนรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำชันลงหิน

ชุมชนมีการเรียนรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำชันลงหินหรือไม่	กลุ่มผู้สืบทอด (N=6)		กลุ่มผู้นำชุมชน (N=9)		กลุ่มคนใน (N=54)		รวม (N=69)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มี	2	33.33	2	22.22	19	35.19	23	33.33
ไม่มี	4	66.67	7	77.78	35	64.81	46	66.67

ตารางที่ 10 จำนวนร้อยละของวิธีการเรียนรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำชันลงหิน

ชุมชนมีการเรียนรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำชันลงหินด้วยวิธีการใดบ้าง	กลุ่มผู้สืบทอด (N=2)		กลุ่มผู้นำชุมชน (N=2)		กลุ่มคนใน (N=19)		รวม (N=23)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การศึกษาในระบบ	2	100.00	1	50.00	12	63.16	15	65.22
การศึกษานอกระบบ	1	50.00	2	100.00	7	36.84	10	43.48
หลักสูตรฝึกอบรม	1	50.00	1	50.00	-	-	2	8.70
อื่น ๆ	-	-	-	-	-	-	-	-

ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

1.6 การประยุกต์ใช้ความรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำชันลงหิน

จากการศึกษาการประยุกต์ใช้ความรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำชันลงหินของชุมชนบ้านบุโดยรวม (ตารางที่ 11) พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ จำนวน 64 คน (ร้อยละ 92.75) ตอบว่า ชุมชนมีการประยุกต์ใช้ความรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำชันลงหิน และตอบว่าไม่มีการประยุกต์ใช้ความรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำชันลงหิน จำนวน 5 คน (ร้อยละ 7.25) นอกจากนี้ผลการศึกษาวิธีการประยุกต์ใช้ความรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำชันลงหินของชุมชนบ้านบุโดยรวม (ตารางที่ 12) พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ จำนวน 56 คน (ร้อยละ 87.50) คือ นำไปประยุกต์ใช้เป็นสินค้าที่ระลึก จำนวน 18 คน (ร้อยละ 28.13) คือ นำไปประยุกต์ใช้เพื่อการท่องเที่ยวเมื่อพิจารณาตามกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มผู้สืบทอด จำนวน 6 คน (ร้อยละ 100.00) คือ นำไปประยุกต์ใช้เป็นสินค้าที่ระลึก และจำนวน 4 คน (ร้อยละ 66.67) คือ นำไปประยุกต์ใช้เพื่อการท่องเที่ยวกลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 8 คน (ร้อยละ 88.89) คือ นำไปประยุกต์ใช้เพื่อการท่องเที่ยว และจำนวน 7 คน (ร้อยละ 77.78) คือ นำไปประยุกต์ใช้เป็นสินค้าที่ระลึก กลุ่มคนใน จำนวน 43 คน (ร้อยละ 77.60) คือ นำไปประยุกต์ใช้เป็นสินค้าที่ระลึก และจำนวน 6 คน (ร้อยละ 12.24) คือ นำไปประยุกต์ใช้เพื่อการท่องเที่ยว

ตารางที่ 11 จำนวนร้อยละของการประยุกต์ใช้ความรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำชันลงหิน

ชุมชนมีการประยุกต์ใช้ความรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำชันลงหินหรือไม่	กลุ่มผู้สืบทอด (N=6)		กลุ่มผู้นำชุมชน (N=9)		กลุ่มคนใน (N=54)		รวม (N=69)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มี	6	100.00	9	100.00	49	90.74	64	92.75
ไม่มี	-	-	-	-	5	9.26	5	7.25

ตารางที่ 12 จำนวนร้อยละของวิธีการประยุกต์ใช้ความรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำชันลงหิน

ชุมชนของท่านมีการประยุกต์ใช้ความรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำชันลงหินด้วยวิธีการใดบ้าง	กลุ่มผู้สืบทอด (N=6)		กลุ่มผู้นำชุมชน (N=9)		กลุ่มคนใน (N=49)		รวม (N=64)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
นำไปประยุกต์ใช้เป็นสินค้าที่ระลึก	6	100.00	7	77.78	43	87.76	56	87.50
นำไปประยุกต์ใช้เพื่อการท่องเที่ยว	4	66.67	8	88.89	6	12.24	18	28.13
อื่น ๆ	-	-	-	-	-	-	-	-

ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

2. ปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะและแนวทางการจัดการองค์ความรู้การทำชันลงหิน

ในส่วนนี้เป็นการนำเสนอเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะและแนวทางการจัดการองค์ความรู้การทำชันลงหินของชุมชนบ้านบุ โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 ปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะและแนวทางการจัดการองค์ความรู้การทำชันลงหิน

ประเด็น	ข้อเสนอแนะ/แนวทางในการจัดการความรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำชันลงหิน
การบ่งชี้ความรู้	ควรมีหน่วยงาน โรงเรียน เข้ามาช่วยในส่วนของการกำหนดองค์ความรู้การทำชันลงหินของชุมชนบ้านบุให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น
การสร้างและแสวงหาความรู้	- ควรใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการสร้างความรู้เพื่อให้คนในชุมชนเข้าถึงความรู้ได้สะดวกและรวดเร็วขึ้น - หลาย ๆ ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องควรเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนในการสร้างความรู้การทำชันลงหิน
การจัดเก็บและการเข้าถึงความรู้	ควรจัดทำระบบฐานข้อมูลเกี่ยวกับการทำชันลงหินอย่างเป็นระบบและสะดวกต่อการใช้งาน
การแลกเปลี่ยนความรู้	- ควรจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการทำชันลงหินของชุมชนบ้านบุอย่างต่อเนื่อง - ควรมีรูปแบบการในการแลกเปลี่ยนความรู้ที่หลากหลายและมีวิธีการใหม่ ๆ ในการแลกเปลี่ยนและเผยแพร่ความรู้
การเรียนรู้	ควรมีการนำมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไปบรรจุอยู่ในหลักสูตรสถานศึกษาต่าง ๆ ในย่านฝั่งกรุงธนบุรีเพิ่มมากขึ้น
การประยุกต์ใช้ความรู้	ควรมีการนำชันลงหินไปพัฒนาหรือต่อยอดกับผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เช่น เข็มกลัด ผ้าพันคอ เป็นต้น

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาพบว่า ชุมชนบ้านบุ มีการจัดการองค์ความรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมส่วนใหญ่อยู่ 5 กระบวนการ คือ การบ่งชี้ความรู้การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ และการประยุกต์ใช้ความรู้ ซึ่งองค์ความรู้ส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มผู้สืบทอดเป็นหลัก สอดคล้องกับ (Polanyi and Nonaka, 1991 อ้างถึงใน บุญดี บุญญาภิขะและคณะ, 2547, น. 16) ที่เสนอไว้กล่าว คือ ความรู้ส่วนใหญ่เกี่ยวกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเป็นความรู้ฝังลึกมากกว่าความรู้ชัดแจ้งเมื่อผู้สืบทอดองค์ความรู้นั้นขาดการสืบทอดหรือเสียชีวิตก็จะสูญหายไปด้วยสอดคล้องกับโลแกน (Logan, 2007, p. 33) ที่กล่าวว่า เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้นั้นมีลักษณะฝังอยู่ในตัวคนมากกว่าวัตถุที่ไม่มีชีวิต โดยการจัดการองค์ความรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำขึ้นลงหินของชุมชนบ้านบุ มีการเปลี่ยนแปลงความรู้ชัดลึกไปยังความรู้ชัดแจ้ง เพื่อสงวนรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและสร้างองค์ความรู้ ๆ ให้เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ผ่านการจัดกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ หนังสือ แผ่นพับ การประชุม การเสวนา การสาธิต การสนทนา การจัดนิทรรศการ ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นมาตรการที่ช่วยในการสงวนรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมให้คงอยู่สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ขององค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO, 2003, pp. 1-3) ที่ได้เสนอไว้กล่าวคือ มาตรการในการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ได้แก่การบันทึกหลักฐาน การวิจัยการอนุรักษ์การคุ้มครองการส่งเสริมการเชิดชูการถ่ายทอดผ่านการศึกษาทั้งในและนอกระบบ รวมไปถึงการฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ นอกจากนี้ ควรส่งเสริมให้เกิดเรียนรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำขึ้นลงหินผ่านการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบหรือหลักสูตรฝึกอบรมต่าง ๆ เพื่อเป็นการสร้างความตระหนักรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำขึ้นลงหินของชุมชนบ้านบุให้คงอยู่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการจัดการองค์ความรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำขึ้นลงหิน
2. ควรมีการพัฒนาหลักสูตรเพื่อการสงวนรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการทำขึ้นลงหิน

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2559). พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 และอนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ค.ศ. 2003. กรุงเทพฯ: องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวผ่านสื่อ.
- (2560). งานช่างฝีมือดั้งเดิม มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ. กรุงเทพฯ: องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวผ่านสื่อ.
- ธนิช เลิศชาญฤทธิ. (2559). การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- บุญดี บุญญาภิจ และคณะ. (2547). การจัดการความรู้ จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.
- Logan, W. (2007). Closing pandora's box: human rights conundrums in cultural heritage protection. In Silverman, Helaine, Ruggles, D. Fairchild (Eds.), *Cultural heritage and human rights* (33-52). New York: Springer.
- UNESCO. (2003, October). *The convention for the safeguarding of intangible cultural heritage*. Retrieved from <http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001325/132540e.pdf>